

Escriure en 'catanyol': reflex de la realitat o mal presagi?

A 'El càstig' Guillem Sala fa servir un model de llengua híbrida entre català i castellà. La publicació de la novel·la reobre el debat sobre les fronteres entre correcció, versemblança i llibertat creativa

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

El català ha anat perdent genuïtat en alguns àmbits durant els últims anys i no és estrany que els creadors ho reflecteixin. És una amenaça o una simple evolució, que el castellà s'infiltri en les novel·les, obres de teatre i sèries de creadors en llengua catalana? "Si vols reflectir una situació molt urbana i del carrer, barrejar català i castellà és habitual, i el límit del que et permet dir el poses tu, varia en funció dels personatges i de la història", explica Carol López, dramaturga i guionista, de qui actualment es pot veure *Bonus track* al Lliure de Gràcia. "La llibertat del creador és i ha de ser total, i la hibridació entre llengües ha estat present des de fa molt, sobretot en els diàlegs, tant en novel·les i relats com en guions i al teatre -afegeix Enric Gomà, filòleg, escriptor i guionista-. El canvi és què passa quan, a més dels diàlegs, el narrador, que normalment s'expressa en un català natural i genuí, barreja les dues llengües. Aquest model pot donar carta de naturalesa a una llengua híbrida quan des de molts fronts hi lluitem en contra. Com a exercici literari, *El càstig*, de Guillem Sala, és digne. Com a model a estendre em sembla sospitós".

La tercera novel·la de Sala, que arriba un any i mig després de *La fuga de l'home cranc* -totes dues publicades per L'Altra-, ha reobert el debat sobre el model de català que els creadors contemporanis poden fer servir i quines repercussions té. "Cíclicament se'n torna a parlar -diu Albert Pla Nualart, corrector i responsable lingüístic de l'ARA-. Als anys 50, Ramon Aramon va encetar una polèmica amb Maria Aurèlia Capmany a través d'un article on atacava el català que feia servir a les seves novel·les. Tant Capmany com Joan

Sales i Salvador Espriu defensaven l'ús d'una llengua no encotillada per la norma". Enric Gomà recorda l'intent de Sales de "muntar una acadèmia per a novel·listes, amb una mirada sobre el lèxic més àmplia". S'hi van involucrar autors com Xavier Benguerel i Noel Clarasó. "En Joan Coromines els hi va treure del cap, i no es van atrevir a contradir-lo", recorda.

Segons Gomà, el model que proposa *Incerta glòria*, de Sales "és més castellanitzat que el de l'època". Més endavant, "també Quim Monzó molestava els puristes, quan escrivia *què tal* o optava per solucions com *pendre*" -continua, abans de citar una obra de teatre que va aixecar polseguera, *El collaret d'algues vermelles* (1979), de Jaume Melendres i Joan Abellan-. El problema era doble: feia servir un argot juvenil que per ser creïble estava castellanitzat. Alhora era groller, i Max Cahner va fer rebaixar la llengua a Jaume Fuster". Un exemple: "En comptes de parlar de *clitoris* s'hi deia *campaneta la ning-ning*".

Autenticitat i present

Carol López va començar a escriure teatre fa una mica més de dues dècades. "Al principi sí que es van fixar en la llengua que feia servir. Per sort, va passar ràpid -diu-. El que importa és aconseguir transmetre una autenticitat. En funció de l'extracte social i del lloc on visquin els personatges s'expressaran d'una manera o altra". L'ús d'un català més contaminat pel castellà no té a veure amb les noves generacions d'autors, segons López. "Només cal fer un cop d'ull a novel·listes com Irene Solà i Eva Baltasar", recomana.

01

02

03

04

Anna Manso forma part de l'equip de guionistes de la sèrie *Com si fos ahir* i és autora de literatura infantil i juvenil. "Allà, la intenció és fer parlar els personatges de la forma més correcta possible però amb algun castellanisme i barbarisme, per no oblidar que parlem de la realitat -diu-. Tenim molt en compte que el programa s'emeta a TV3, que és gairebé l'única finestra televisiva del català". En comptes de posar *joder*, Manso opta per *collons*. Accepta, en canvi, *estic loca*. "Sempre que podem, intentem crear una mica de *slang* en català -diu-. Si algú és molt guapo se m'acut *guapiríssim*". Per a Manso, un guió ha de ser molt fresc. "L'audiovisual és una foto del moment -defensa-. La literatura és més una foto fixa. Per això quan escric per a joves busco frescor i proximitat, però també correcció. Si fas servir expressions massa del moment, els llibres caduquen". Entre els castellanismes que els lectors d'alguna de les seves novel·les trobaran hi ha *cutre*, *hortera* i *pàjara*. "El llenguatge espon-tani és el que m'interessa més del fet d'escriure -diu Marta Rojals, coneguda per novel·les com *Primavera estiu etcètera* (RBA-La Magrana, 2011) i *L'al-*

a
llegim

42-43

● Una novel·la es pregunta si l'ecoterrorisme pot salvar l'Amazones ● 'Hivern', el nou llibre d'Ali Smith

44-45

● 'Els savis de la foscor', un clàssic kurdosirià
● Vicenç Pagès Jordà es pregunta pel present de la crítica literària